

Presentation av Torbjörn Lahti och Planeco Nord.

Vem är Torbjörn Lahti?

Jag är tornedaling, född 1953, sedan länge bosatt i Umeå. Jag är utbildad samhällsplanerare och ekonom, huvudsakligen på Umeå universitet. Jag är gift med Mona och vi har tre barn tillsammans, Andreas, Johan och Sara. Genom Andreas och hans danska flickvän Sandra är vi numera stolta farföräldrar till två tvillingflickor – Tora och Olga.

Sedan snart trettio år har mitt namn oftast förknippats med ekokommuner, även om uppdragen ofta skett på andra nivåer i samhället. Som gammal bybo trivs jag på den lokala nivån, i byar och bostadsområden. Men är ofta involverad i såväl nationella som internationella sammanhang. Jag drar mig inte för att diskutera globala och nationella strategier för hur man på bästa sätt kan påskynda mänsklighetens återanpassning till en hållbar livsstil. Vi behöver ett nytt hållbart paradig på detta jordklot om vi ska överleva. Men det är också min övertygelse att detta endast kan ske om vi får igång en gräsrotsrörelse på lokalnivå. Ekokommuner/ekoregioner har blivit det verktyg som jag valt att arbeta med. Samtidigt som jag applåderar och välkomnar andra rörelser som transitionsrörelsen, ekobyrrörelsen, ny ekonomirörelsen, permakulturrörelsen, etc. Vi är alla enligt min mening delar av samma globala gräsrotsrörelse och får bästa resultat om vi kan samverka så långt möjligt.

För snart trettio år sedan flyttade jag hem till Tornedalen och blev projektledare i det som blev Sveriges första ekokommun Övertorneå. De sex år jag tillbringade där på 1980-talet har präglat mig för resten av mitt liv. Jag vet efter det att det är möjligt att åstadkomma stora förändringar, inte minst mentalt, även i regioner som befinner sig i djupaste kris. Om viljan finns är det mesta möjligt. Kan man mobilisera folk i en bygd blir det möjligt att bryta en negativ utveckling och ta makten över framtiden i sina egna händer. Något som jag fortfarande tycker är det mesta centrala för en ekokommun. Jag vet också kunskapens betydelse i denna typ av processer, och behovet av att knyta upp kompetensnätverk. Det var här jag också förstod att gränserna för arbetet i den egna kommunen inte stannar vid kommungränserna. Utmaningarna vi har att hantera är globala. Ska vi säkerställa vår egen framtid måste även omvärlden bli hållbar. Samtidigt visste jag att de erfarenheter jag fått från den första ekokommunen var

unika och måste spridas till andra kommuner. Det var med den förvisningen jag lämnade Övertorneå och återförenades med min familj i Umeå.

1989 startade jag upp **Planeco Nord** som jag la i malpåse när jag i början på 1990, tillsammans med Gunnar Brundin, startade upp **Esam AB**. Vår affärsidé byggde på att få igång en ekokommunrörelse i Sverige och senare i andra länder, något som vi också lyckades med. Mellan 1990-1995 var vi koordinatörer för det första svenska ekokommunnätverket. I samverkan med vår samarbetspartner **Det Naturliga Steget - DNS** utvecklade vi utbildningskoncept som vi använde, fr a i kommunerna. Genom att också koordinera kompetensnätverk som kunde stötta ekokommunerna i deras processer fungerade vi i praktiken som ett kompetenscentrum för dem – ett ekokommunernas ”think-tank”. Tidigt inledde vi ett samarbete med liknande initiativ i våra nordiska grannländer. Vi koordinerade gemensamma utställningar och seminarier och fanns med bland annat på FN-konferensen i Rio 1992. Här uppmärksammades de nordiska ekokommunerna som ett av få seriösa försök att jobba med hållbar utveckling. Ekokommunerna sågs som ett föredöme och modell för det som efter Rio blev lokala Agenda 21-processer.

1995 bildade ekokommunerna en egen förening, **Sekom**, som idag (2012) har 84 medlemskommuner. Vi har alltid haft ett nära samarbete med föreningen och dess medlemskommuner. Men i takt med att utbildnings- och rådgivningsuppdragen successivt ändå blev färre från kommunerna började vi inom Esam söka oss nya kundgrupper. När miljöledningssystemen dök upp som ett verktyg för företag och organisationer blev detta också en ny nisch för Esam. I takt med att nya uppdrag från fr a små- och medelstora företag kom in expanderade också företaget. Esam förändrades från att vara ett företag som stöttade ekokommunala processer till att bli organisationskonsulter för hållbar utveckling, med särskild inriktning på ledningssystem. Samtidigt började jag och Gunnar få allt fler förfrågningar från andra länder, däribland USA, som ville veta mer om ekokommuner. Min första resa till USA gjorde jag 1997. Den har följts av tiotals ytterligare under årens lopp, och vi har idag en nordamerikansk ekokommunrörelse med ett femtiotal ekokommuner i USA och Kanada.

2001 var det dags för mig att lämna mitt uppdrag som VD för Esam. Jag fick jobb som projektledare i ett sex-årigt projekt - ”Hållbara Robertsfors”. För mig var det möjligheten att återigen under en lång tid få arbeta med den typen av förändringsprocesser som blivit mitt kall. Efter elva år som VD var det också hög tid att lämna över till nya krafter, inte minst för Esams skull. Esam har under de senaste tio åren genomgått stora organisatoriska förändringar och sysselsätter idag dryga tjugotalet kvalificerade konsulter. Jag är fortfarande delägare och vi har ett fortsatt bra samarbete, även om jag inte längre är involverad i den vardagliga verksamheten.

I ”Hållbara Robertsfors” fick jag chansen att praktisera den kunskap och den metodik som jag under lång tid lärt ut till kommuner. Inom ramen för projektet tog vi fram ett koncept ”Ekokommun 5.0” som är det koncept som jag idag använder mig av i min roll som rådgivare till kommuner.

Grundtanken med konceptet är att kunna förena ett brett gräsrotsarbete, där eldsjälarna fick svängrum, med ett systematiskt steg-för-steg arbete inom ramen för framförallt den kommunala organisationen. Att förena en underifrån-rörelse med en ovan styrd planeringsprocess. Att förena bägge hjärnhalvorna i förändringsprocessen, både den logiska/systematiska och den känslomässiga/kreativa. Jag hade sett en massrörelse poppa upp under några år på 90-talet när de lokala Agenda-processerna pågick som mest. Jag hade sett hur denna successivt institutionaliserats. Frågorna flyttade in i styrelserummen och i planeringsarbetet, vilket var bra och nödvändigt. Men samtidigt försvann eldsjälarna, entusiasterna. Min tanke var att det måste gå att förena bägge delarna i ett och samma koncept. Det var så vi försökte jobba i Robertsfors och mycket hände där på kort tid, och kommunen tog jättekiv framåt. Ska man nämna något så är det skolornas, ungdomarnas och byutvecklingsgruppernas arbete. I slutänden antog kommunen en hållbar utvecklingsplan som är övergripande all annan verksamhet i kommunen. Planen var då unik för Sverige. Intresset från omvärlden var mycket stor. Vi hade bland annat studiebesök från 28 länder.

Samma år som jag blev projektledare i Robertsfors genomförde vi vår andra Sustainable Sweden Tour. Den första genomförde vi år 1997. Nu hade vi bildat en förening **Sustainable Sweden** som idag har ett tiotal medlemmar, alla småföretag. Jag är ordförande i föreningen och den är en av de plattformar som jag idag använder mig av i mitt internationella arbete. På denna Tour, 2001, deltog en amerikansk planerare Sarah James. Hon blev så överväldigad av denna 16-dagars resa så hon ringde mig ett halvår senare och föreslog att vi skulle skriva en bok tillsammans. Våren 2004 kom boken ut - "The Natural Step for communities". Boken blev en succé framförallt i Nordamerika, men har senare översatts till japanska, kinesiska, koreanska och spanska! Via boken fick Sarah och jag en mängd uppdrag i USA och Kanada. Det var därför naturligt för oss att skapa en gemensam plattform för vårt arbete – **IEMEA – Institute for Eco-Municipality Education & Assistance**. IEMEA är jämte Sustainable Sweden de plattformar jag numera använder mig av i mina internationella uppdrag. Via dem och via samarbetet med bland annat The Natural Step har jag haft förmånen att kunna jobba med många länder runt om i världen. Förutom USA och Kanada kan nämnas Mexiko, Chile, Argentina, Colombia, Kenya, Etiopien, Japan och Nya Zeeland som de utomeuropeiska länder där jag har djupare kontakter i. Men förstås också en rad länder i Europa: våra nordiska grannländer samt Italien, Irland, Frankrike, Estland, Tyskland för att nämna några. Jag känner mig privilegierad av att få möta så många underbara människor från så många olika kulturer. Trots olikheter så är ändå likheterna de mest slående. Vi drivs av samma insikt och strävan. Utmaningarna är desamma vad gäller det nödvändiga paradigmskiftet, och vi har mycket att lära av varandra. Det har också stärkt min övertygelse om att det är möjligt att bygga upp en global gräsrotsrörelse där vi delar synsättet på vad vi menar med hållbar utveckling och där kommunerna spelar en viktig roll.

Efter att jag slutat i Robertsfors startade jag åter upp mitt gamla företag **Planeco Nord** som tillsammans med Esam är de två plattformar jag arbetar med på hemmaplan. I alla mina plattformar är det konceptet Ekokommun 5.0 som är min ledstjärna. Konceptet finns beskrivet i min nya bok "Hur man förändrar världar" som kan beställas via **Card.Coop** som beskrivs nedan. De är utgivare och tillsammans med dem så erbjuder vi web-utbildningar med boken som underlag. Boken kommer ut på engelska under våren 2013 och kommer även att översättas till spanska. Tanken är att web-utbildningar även ska kunna ges på dessa språk. Boken beskriver också mer detaljerat min egen livshistoria. Den börjar med att beskriva mig själv. Därefter beskriver jag den första ekokommunen Övertorneå. Här finns också en beskrivning av hur Sverige förändrades, sett från mitt perspektiv. Jag gör också en rundvandring i några av de länder som jag arbetat med. Här finns också en utblick mot en möjlig framtid och strategier för hur denna framtid ska bli möjlig.

Den internationella överblick jag fått under min livsresa ger också perspektiv på mitt eget land, mig själv och de förändringsprocesser som skett här kring hållbar utveckling. I många stycken ligger Sverige i framkant. Det visar sig inte minst på alla våra Sustainable Sweden Tours. Det är också min bestämda uppfattning att det vi idag kan visa upp för våra utländska gäster är sådant som grundlades för tjugo år sedan. Den folkrörelse som vi såg början på under 1990-talet har förändrat Sverige och är ett lysande exempel som andra länder fortfarande kan lära sig utav. Men vart är Sverige på väg idag? Runt om i världen möter jag idag entusiastiska människor som är beredda att viga sitt liv för att förändra sin hembygd och sitt land. Medan jag i Sverige kan mötas av en mättnadskänsla och en likgiltighet. "Vi har ju ändå kommit så mycket längre än de flesta andra. Varför ska vi behöva anstränga oss idag?" Men faktum är att våra ekologiska fotavtryck är större idag än de var för tjugo år sedan. Vi är på så sätt mindre hållbara idag än vi var då. Vi producerar måhända på ett mer miljövänligt och mer resurseffektivt sätt nu än då. Men det uppvägs med råge av vår ökade konsumtion, inte minst av det som vi importerar från andra länder. Vi har fortfarande inte förstått att en fortsatt tillväxt av materia och energi inte är möjlig. Det är fortfarande det gamla paradigmet styrt av drömmen om den eviga tillväxten som styr det svenska samhället. Det är denna frustration som gör att jag åter börjar snegla mot de svenska kommunerna. Är det inte dags för en nytändning liknande den som skedde på 1990-talet? Och nu måste vi våga gå hela vägen. Vi behöver ett nytt hållbart ekonomiskt paradigm i Sverige och i resten av världen.

I april 2012 var jag inbjuden till FN högkvarteret i New York för att delta i ett möte för att påbörja en process för att ta fram ett nytt ekonomiskt

paradigm för mänskligheten. Initiativtagare var Bhutan, kungariket i Himalaya. Bhutan avskaffade redan på 1980-talet BNP som det styrande ekonomiska måttet. Istället införde man det man kallar Bruttonationallyckan, som i praktiken är ett index av 72 välfärdsindikatorer. Ifjol fick man igenom en resolution i FN om att starta upp en process för att även i övriga världen göra detsamma. 68 länder inklusive Sverige har skrivit under resolutionen. 800 hundra delegater från hela världen samlades i New York, inklusive presidenter och höga befattningshavare från många länder. Det var många människor från Asien, Afrika och Sydamerika. Väldigt få européer och endast tre svenskar varav övriga två också företrädde NGO's. Tar vi inte hållbarhetsfrågorna på allvar längre? Tror vi att det räcker med att putsa på fasaden nu när vi nått oljetoppen, när klimatförändringarna börjar bli allt tydligare och när den biologiska mångfalden urholkas i ett rasande tempo? Inser vi inte kopplingen mellan den finansiella krisen och miljö- och resurskrisen? I min vanmakt finns ändå hoppet om att en ny rörelse är på väg att växa fram. Det är här ekokommunerna åter borde gå i frontlinjen och visa i praktiken hur man kan integrera ekologi, ekonomi och social hållbarhet, och visa på hur man kan skapa breda förändringsprocesser samtidigt som man har ett långsiktigt strategisk planeringssätt. Ett sätt att göra det på är att uppgradera sig till Ekokommun 5.0.

Vad är Planeco Nord?

Som nämnts är Planeco Nord mitt eget företag även om det också involverar hela min familj. Fram till nu har jag inte känt något behov av att marknadsföra företaget. Jag har ansett att det räckt att marknadsföra mig via mina andra plattformar. Jag förstår dock att det behövs ett komplement som mer på djupet lyfter fram mina egna tjänster och min egen profil. Därför kommer jag att inom kort introducera min egen hemsida, www.planeco.se Här kommer jag att utveckla mer av såväl de idéer och filosofier som styr mitt liv som de tjänster som jag erbjuder. Några av dem redovisas nedan. En del av dessa aktiviteter har jag genomfört i andra länder men inte i Sverige. Ser därför fram emot intresserade svenska kommuner. Ofta genomför jag aktiviteterna tillsammans med kollegor bland mina samarbetspartners.

Planeco Nord är stationerat i Umeå där jag bor.

Samarbetspartners.

IEMEA – Institute for Eco-Municipality Education & Assistance

www.instituteforecomunicipalities.org

IEMEA är ett institut ägt av Sarah James och mig - Torbjörn Lahti. Vi skrev tillsammans den prisbelönta boken *“The Natural Step for Communities: How Cities & Towns Can Change to Sustainable Practices”* (New Society Publishers, 2004). Boken har använts en hel del i studiecirkel i USA. Enbart i Wisconsin sägs det att det pågick 50 studiecirkel samtidigt med boken som huvudbok! Boken baserar sig i hög grad på de exempel som vi såg under vår Sustainable Sweden Tour 2001 även om den också innehåller många exempel från USA och andra länder.

Sarah är stadsplanerare och en av 40 000 medlemmar av APA - American Planning Association där hon medverkat i att utveckla ett policydokument för föreningen kallad *“Policy Guide on Planning for Sustainability”* (April, 2004). Sarah har i mer än tjugo år arbetat med amerikanska kommuner med en metodik som säkerställer breda demokratiska planeringsprocesser liknande de svenska ekokommunernas. I tillägg har hon utvecklat ett

koncept kallat *“Öppen planering för hållbar utveckling”* (*“Open planning for Sustainable Development”*), som är en metod som kan integreras med *“Ekokommun 5.0”*. Sarah har också en egen konsultfirma kallad Sarah James & Associates.

Tillsammans har vi mer än 50 års samlad erfarenhet av hur man arbetar med kommuner och regioner för att erhålla framgångsrika förändringsprocesser. Vi har bistått ett trettiotal amerikanska och kanadensiska kommuner i deras arbete med att utvecklas till ekokommuner. Vi ingår i ett nätverk av hundratals personer kallat NAEMN (North American Eco-Municipality Network). År 2009-2010 engagerade Världsbanken oss för ett uppdrag i Mexiko för att bistå det statliga organet SEDESOL i deras arbete med hållbar utveckling och i att starta upp pilotkommuner. Under de senaste två åren har IEMEA varit engagerad i Chile, som nu under sista året spritts till Argentina och Colombia.

ESAM AB

www.esam.se

Jag grundade Esam år 1990 tillsammans med Gunnar Brundin. Jag är fortfarande delägare och styrelseledamot. Esam erbjuder konsult- och utbildningstjänster till företag och organisationer. Esam initierade och koordinerade det svenska ekokommunrörelsen mellan 1990-1995. Vi utbildade kommuner och fungerade i hög grad som ekokommunernas ”think-tank”. Under 1990-talet hade vi någon form av aktivitet i 160 svenska kommuner, plus ett antal i andra länder.

Esam ägs idag av ett antal småföretag som alla är verksamma inom Esam. Totalt är på så sätt ett tjugotal konsulter anslutna som arbetar inom områdena hållbara ledningssystem och strategisk planering för hållbarhet, hållbara transporter, hållbara energisystem, hållbart byggande, lärande för hållbar utveckling, etc. Bolaget koordinerar nätverk av hundratals företag i Sverige som arbetar för att bli mer hållbara.

Esam var under 2010-2012 projektägare till projektet *“Systemlösningar i kombination med territoriella förändringskoncept med praktik i Chile”* där jag var projektledare. Projektet syftade till att stötta chilenska ekokommunprocesser genom att bygga upp ett kompetensnätverk av svenska CleanTech-företag som nyckelaktörer som kan erbjuda systemlösningar till de behov som uppstår i Chile. Nätverket består av ett trettiotal företag, organisationer och kommuner. Projektet stöttades av Tillväxtverkets program för *“Miljödriven tillväxt”*.

Sustainable Sweden, ek.för.

www.sustainableSweden.org

Sustainable Sweden är en ekonomisk förening med mig som ordförande. Föreningen består av ett tiotal småföretag som alla arbetar med andra länder som USA, Kanada, Kina, Japan, Kenya, Etiopien, Nepal och Chile. Syftet är att bygga broar mot andra länder, bland annat genom att genomföra så kallade *“Sustainable Sweden Tours”*, där deltagare från andra delar av världen får möjligheten att studera några av de bästa exemplen på hållbarhet i Sverige. Ekokommuner är i regel värdkommuner på resorna. Hittills har 17 Sustainable Sweden Tours genomförts. Resorna är så mycket mer än en studieresa. De som deltar är ofta mycket erfarna kunniga och engagerade människor som är mycket uppskattade gäster i våra värdkommuner och som tillför oss i Sverige värdefulla erfarenheter. På resorna kombineras teori och praktik på ett sätt som gör dem till en unik utbildningsplattform. Många är de som vittnat om deras livs resa. Resan som förändrade deras liv. Att resa tillsammans skapar också en stark grupp gemenskap som oftast fortsätter även efter resan. Det nordamerikanska nätverket NAEMN är ett bra exempel på detta. Sustainable

Sweden räknas ofta informellt som ekokommunernas internationella enhet och har betytt mycket för den internationella spridningen av konceptet. Sustainable Sweden genomför även aktiviteter i andra länder för att marknadsföra svensk "know-how" kring ekokommuner och hållbar utveckling.

Swedish Eco-Municipality Association - SEKOM,

www.sekom.nu

Sekom bildades 1995 på initiativ av bland annat Esam. Idag, 2012, har föreningen 84 medlemmar, varav 82 kommuner och två regioner. Antalet kommuner motsvarar 29% av Sveriges kommuner, och består av alltifrån stora kommuner som Stockholm till små landsbygdskommuner. Sekom är en viktig samarbetspartner i många av de internationella kontakterna. Planeco Nord samarbetar självfallet också direkt med många av Sekoms medlemmar.

The Natural Step,(Det Naturliga Steget) - TNS,

www.thenaturalstep.org

TNS är en ideell organisation som bildades 1989. Jag har arbetat tillsammans med dem alltsedan 1990. TNS har utvecklat ett koncept som numera kallas "*FSSD - Framework for Strategic Sustainable Development*". I konceptet ingår de fyra systemvillkor som definierar ett hållbart samhälle och som måste antas av en kommun för att kunna kalla sig ekokommun och därmed bli medlem av Sekom. FSSD används idag av företag och organisationer runt om i världen. FSSD är integrerat i Ekokommun 5.0.

Campus ReDesign, Coop – Card.Coop

www.card.coop

Campus ReDesign SCE, organisationen bakom CARD.COOP, är ett kooperativt företag som ägs av dess medlemmar. Det är registrerat i Sverige som ett europeiskt kooperativt företag (SCE), faktiskt ett av världens första.

Card.Coop är ett web-campus som kan användas som en virtuell mötesplats för videoutbildningar, videomöten, erfarenhetsutbyten, bibliotek etc. Vi lanserar tillsammans webutbildningar, och Card.Coop är också utgivare av min senaste bok "Hur man förändrar världar" som nu översätts till engelska.

Genom mina samarbetspartners breddar jag mitt eget nätverk till ett nätverk med hundratals frontlinje företag, hundratals ekokommuner, universitet, myndigheter och organisationer i Sverige, USA och Kanada men också ett tjugotal europeiska länder och länder som Kenya, Etiopien, Chile, Argentina, Mexiko, Japan, Kina, Nya Zeeland, etc. Via Card.Coops web-campus möjliggörs effektivare långdistans möten och utbildningar som underlättar nätverksbyggandet. Via mina partners har jag även kollegor som kan bistå mig när vi genomför seminarier och utbildningar.

Planeco Nord's tjänster I Sverige:

Nedanstående tjänster kan genomföras oberoende av varandra. Men kan också kopplas ihop inom ramen för en längre process på flera år.

1. Föreläsningar

Innehållet följer i princip det som presenteras i boken "Hur man förändrar världar" men kan vinklas utifrån det tema som önskas. Exempel på temaområden som kan erbjudas är:

- Ekokommunrörelsen i världen, historik, nutid, framtid. Exempel från olika delar av världen. Kommunens roll som dynamo i samhällsutvecklingen och lokala Agenda 21-processer.
- Ekokommun 5.0, övergripande beskrivning av konceptet samt en beskrivning av hur en process kan startas upp och designas.
- Systemsyn. Tre system: Makrosystemet (Ekosystemet), Mikrosystemet (Människan) och systemet där emellan (Samhället). Om att få hållbara relationer mellan systemen och behovet av ett nytt ekonomiskt paradigm.
- Grundläggande mänskliga behov och hur man skapar ett samhälle som på ett effektivt sätt kan möjliggöra för människor att tillgodo se dem inom ramen för Naturens gränser.
- Back-casting från hållbara principer. Strategisk planering för hållbar utveckling. Metoden kan tillämpas mot särskilda temaområden som exempelvis avfall, energi, byggande etc.
- Demokrati, balansen mellan individ och kollektiv, och verktyget för att åstadkomma ett hållbart samhälle. Jämförelse mellan olika system och tankar kring hur ett hållbart demokratiskt system kan byggas som ett verktyg i omställningsprocessen.

2. **Seminarier.** Ovanstående föreläsningar kan kombineras med interaktiva seminarier där deltagarna får testa delar av konceptet och de metoder som ingår. Seminarierna kan göras som 1-2 dagars seminarier och kan med fördel integreras i ett längre utvecklingsprojekt. Seminarielidare är förutom jag själv någon person från mina samarbetspartners men gärna också någon från värdorganisationen. På så sätt stärks den lokala förmågan att själva kunna hålla framtida seminarier. Boken "Hur man förändrar världar" kan ingå som kurslitteratur.

3. **Kurser, webbaserade.** Via web-campusen Card.Coop erbjuds web-baserade utbildningar. Dessa inkluderar interaktiva möten med frågor och svar och uppföljande web-möten. Seminarierna följer innehållet i boken som också ingår i kursen.

4. **Nulägesanalys inklusive en GAP-analys.** Som en del i att starta upp en process baserad på Ekokommun 5.0 kan vi hjälpa kunden med att göra en första nulägesanalys. Här används variabler som är baserade på konceptet. Denna görs delvis som en GAP-analys där ett urval av aktörer från olika sektorer ombeds fylla i en enkät. I analysen av denna framgår vad som är prioriterade områden bland de som besvarat enkäten. Enkäten kan kombineras med djupintervjuer av några nyckelpersoner i kommunen/regionen. Nulägesanalysen kan med fördel

kombineras med design work-shopen nedan. Arbetet beräknas ta 40-80 timmar.

5. **Design verkstad.** I syfte att få igång breda lokala förändringsprocesser erbjuder IEMEA särskilda work-shops som genomförs initialt i processen. Metodiken som används är "Open planning for sustainable development" som bygger på Sarah James och min långa erfarenhet av demokratiska förändringsprocesser. Genom metodiken skapas förutsättningar för en bred uppslutning från alla delar av lokalsamhället, där de olika grupperna medverkar till att ta fram program som designar de kommande årens förändringsprocess. Verkstaden föregås av en träff med ledningen för kommunen/regionen, ca 2 månader innan verkstaden. Då bestäms hur inbjudan till verkstaden görs. Resultatet av verkstaden blir bland annat:

- Val av temaområden för den fortsatta planeringsprocessen som kan bli delprogram i en ny hållbar utvecklingsplan, ingå i revideringen av översiktsplan eller annat viktigt styrdokument för kommunen/regionen. Arbetsgrupper bildas för respektive temaområde.
- Val av prioriterade pilotprojekt i det fortsatta arbetet. Även här bildas arbetsgrupper för var och en av dessa. Dessa pilotprojekt förutsätts vara komplexa men så pass viktiga att de kan spela en avgörande roll som kommande "goda exempel" för kommunen.
- Utformning av ett kompetensutvecklingsprogram, innefattande bland annat de utbildningar som ska genomföras under de kommande åren. Arbetsgrupp för genomförandet av programmet utses.
- Diskussion och utformning av reviderad hållbar vision för kommunen/regionen. Arbetsgrupp utses för att utveckla denna.
- Lista på åtgärder som kan igångsättas omedelbart och som kännetecknas som "lågt-hängande-frukter", d v s lätta att genomföras. Vem gör vad? Vid behov bildas arbetsgrupper.
- Individuellt åtagande av deltagarna. Var och en tar på sig en försäkran om vad han/hon tar på sig att göra i den fortsatta processen.

Om verkstaden kan genomföras enligt instruktionerna garanteras kommunen/regionen en flygande start i förändringsprocessen. Nulägesanalysen under punkt 4 integreras delvis i verkstaden. Tiden som behövs för genomförandet är 3-4 dagar, beroende på om den genomförs på dagtid under veckan, på helgerna eller på kvällstid. För att alla ska kunna vara med är det möjligt att man får duplicera den.

6. **Verkstäder och studiecirkelar kring grundläggande mänskliga behov.** Den chilenske ekonomen och Right Livelihood vinnaren Manfred Max-Neef har alltsedan 1980-talet varit en av de förebilder jag använt mig av i mina föreläsningar och seminarier. Vi har också haft ett nära samarbete under många år. En av beståndsdelarna i Manfreds teorier är hans definition av grundläggande mänskliga behov. Dessa är desamma oavsett tid och rum. De är nio stycken men kan upplevas i fyra former, således totalt 36 stycken som kan beskrivas i form av en matris. Genom att förstå behoven kan man identifiera de som tillfredsställs som fungerar som verktyg för att tillgodose behoven. På samma sätt kan man även identifiera de hinder som finns. Baserat på Manfreds sätt att arbeta så har jag utvecklat en metod som kan användas i en kommun, region, bostadsområde eller by för att ta fram underlag för ett utvecklingsprogram med utgångspunkt från de grundläggande behoven. Denna kan genomföras i form av två 1,5 dagars verkstäder eller i form av tre 3-timmars verkstäder kombinerad med mellanliggande studiecirkelar, enligt nedan:

Alternativ 1:

- Verkstad 1: Dag 1: Introduktion. Identifiering av hinder för att tillgodose de grundläggande behoven
Dag 2: Prioritering av hindren. Utveckling av lösningar för att eliminera hindren.
- Verkstad 2: Dag 1: Introduktion. Identifiering av positiva satisfierare för att tillgodose de grundläggande behoven
Dag 2: Prioritering av satisfierarna. Hur kan man utveckla dessa så att de tillgodoser så många behov som möjligt

Alternativ 2:

- Verkstad 1: Introduktion. Vad är grundläggande behov? Vad är satisfierare?
- Studiecirkel, 1-4 Identifiering av hinder för att tillgodose behoven
- Verkstad 2: Presentation från studiecirkelarna. Prioritering av hindren. Utveckling av lösningar för att eliminera hindren. Introduktion till fortsatta studiecirkel.
- Studiecirkel, 5-8 Identifiering av positiva satisfierare för att tillgodose de grundläggande behoven
- Verkstad 3: Prioritering av satisfierare. Hur kan man utveckla dessa så att de tillgodoser så många behov som möjligt?

Verkstäderna/studiecirkelarna kan med fördel genomföras innan man genomför designverkstaden.

- 7. Processledarutbildning.** Kan med fördel genomföras som ett fortsättningssteg på punkt 5 Design work-shop men kan också genomföras utan denna. Då blir urvalskriterierna annorlunda. Representanter från alla arbetsgrupper som bildas i designwork-shopen erbjuds möjligheten att genomgå en processledarutbildning. Utbildningen läggs upp under 6-12 månader och ska så långt möjligt anpassas till den planering som genomförs i arbetsgrupperna. Utbildningen blir således en kombination av teoretisk utbildning, praktiskt arbete och erfarenhetsutbyte. Vid behov inkallas särskilda sakkunniga. Utbildningen kan delvis vara web-baserad.
- 8. Early Adopter Program.** För företag och organisationer som vill vara i frontlinjen av hållbar utveckling erbjuds ett särskilt program kallat Early Adopter Program. Fokus i programmet läggs på att utveckla den egna organisationen i enlighet med innehållet i Ekokommun 5.0. Programmet kan delvis integreras med processledarutbildningen. I slutänden förutsätts de deltagande företagen och organisationerna ha utvecklat ett handlingsprogram som följer metodiken i konceptet.

9. **Kompetensförmedlare.** Med det breda kompetensnätverk som jag tillsammans med mina samarbetspartners har kan vi erbjuda kunderna kontakt med mycket av den frontlinjekunskap som finns inom berörda temaområden. Kontakterna med Sustainable Sweden gör också att särskilda studieresor kan skraddarsys för kunderna. Kunderna ges också möjligheten att exponera sig själv och sina produkter för utländska deltagare på Tourerna.

10. **Rådgivare i utformningen av Hållbara utvecklingsplaner eller revidering av andra kommunala planer.** Vi hjälper kunderna att bygga upp struktur och innehåll i denna typ av planer. Kan göras oberoende av att kunden väljer övriga delar i utbudet, även om vi rekommenderar att man integrerar detta med exempelvis den inledande work-shopen och processledarutbildningen.

11. **Rådgivare i uppbyggandet av kompetenscenter för hållbar utveckling.** Via de nätverk som IEMEA har finns en koppling till universitet, högskolor och andra kompetenscentra inom hållbar utveckling runt om i världen. Lahti har själv lång erfarenhet från att arbetat på denna typ av kompetenscentra och har även bistått i utvecklingen av ett antal sådana. Dessa kompetenscentra utgör motorn i förändringsprocesserna, och kan byggas upp på såväl lokal och regional nivå som nationell och internationell. IEMEA kan via utbildningar säkerställa att inblandade parter, inklusive personal, förstår ramverket för en strategisk hållbar utveckling som det uttrycks i konceptet.

12. **Utredningar och projektarbete.** Konceptet med sin betoning på strategisk planering för hållbar utveckling går att tillämpa på allehanda projekt och i olika typer av utredningar. Jag har under årens lopp varit inblandad i allehanda utredningar och projekt.

